

נייר עמדה בנושא

שמירה על בטיחות עובדי הבניין

מבוא

עובדים רבים, ובמיוחד עובדי הבניין, מקום עבודתם מסוכן.¹ הם עובדים במקומות גבוהים ומשתמשים בציוד כבד המחייב נקיטת מגוון אמצעי בטיחות. היעדר אמצעי בטיחות אישיים, ריבוי העובדים הזרים המתקשים בהבנת ההוראות, היעדר השגחה על העובדים ואכיפת חוקי הבטיחות על ידי קבלנים ועוד - כל אלה תורמים להגברת הסכנות בהרבה ממקומות העבודה.²

נייר עמדה זה עוסק בדרך הראויה להתמודד עם בעיה זו מנקודת מבט יהודית.

מבט יהודי

- 1. החובה ליצור סביבת עבודה בטוחה.** התורה דורשת מן האדם לוודא שרשותו תהיה בטוחה גם לזולת. הרמב"ם מסכם את החובה הזאת בלשון זה (הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יא הלכה ד): "כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה. שנאמר: 'השמר לך ושמור נפשך' (דברים ד, ט). ואם לא הסיר, והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על 'לא תשים דמים' (דברים כב, ח)".
- 2. חובת הזהירות לעולם מוטלת על בעל המקום.** התורה ציוותה אותנו לעשות מעקה לגג. הפוסקים כותבים כי אף על פי שמי שעולה לגג ביתו של הזולת, יודע שהוא עולה למקום מסוכן, וחייב להיזהר, בעל הבית חייב לבנות מעקה לגגו כדי למנוע את נפילתו של הזולת.³ על כן, אף על פי שהעובדים חייבים במידה מסוימת לדאוג לביטחון עצמם, האחריות רובצת גם לפתחם של הקבלנים ובעלי אתרי הבנייה. גם הראשון לציון, הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל סובר כן. וזה לשונו (שו"ת משפטי עוזיאל, חלק ד, חושן משפט, סימן מג): "נוטה אני לומר שבעל הבית מוזהר מן התורה לעשות כל מה שאפשר להבטיח פועליו מסכנת מות או מום, ככתוב: 'ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך'... מכאן אנו למדין על חובת בעל הבית או הקבלן לדאוג בדיוקנות זהירה בתנאי העבודה שיהיו בטוחים מכל מכשול הגורם לאיזה אסון שהוא, וכן להבטיח את פועליו בפצווי כסף מתאימים במקרים כאלו, ובאם לאו הוא נלכד בעוון יולא תשים דמים בביתך', וצריך כפרה".
- 3. חובת מנהיגי הציבור לאכוף את חוקי הבטיחות.** נוסף על חובת היחיד להישמר מפני הסכנה, התורה מדגישה את חובתם של מנהיגי הציבור לחנך את הציבור לנהוג בזהירות.⁴

לסיכום: רבני "צהר" קוראים לחברי הכנסת לאכוף את חוקי הבטיחות במקומות העבודה בכלל, ובאתרי הבנייה בפרט, כדי שלא ניכשל בעוון "ולא תשים דמים בביתך, כי יפול הנופל ממנו".

- ¹ במחקר שנערך בשנת 2012 עבור הכנסת (<https://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03014.pdf>) נקבע בעמ' 3 כי ענף הבניין נחשב באופן מסורתי בכל העולם ענף בעל סיכון גבוה יחסית לענפים אחרים. בשנים רבות, למעלה מ-50% מכלל התאונות הקטלניות בארץ היו בענף הבניין.
- ² ראה שם, עמ' 3-4.
- ³ וזה לשון חזון אי"ש (חושן משפט, ליקוטים, אות ב): "אבל בגג, שהעולה יודע להזהר, אין כאן עניין תמידי, רק כל העולה נשאל אם יעלה. וחדשה תורה למחשב לגבי בעלים כענין לתמידי, ולחייבו להסיר מכשול".
- ⁴ כך למשל בפרשת עגלה ערופה, כשנמצא אדם הרוג בשדה ואין ידוע מי הרג אותו, חייבים זקני העיר הקרובה לכפר על המעשה בעריפת ראש עגלה. וזה לשון התורה בעניין זה: "וְהוֹרְדוּ זֶקֶנִי הָעִיר הַהוּא אֶת הָעֵגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן [...] וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחַל. [...] וְכָל זֶקֶנִי הָעִיר הַהוּא הַקְּרָבִים אֶל הַחֶלֶל, יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֵגְלָה הָעָרוּפָה בְּנַחַל. וְעָנוּ וְאָמְרוּ, יָדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעִינֵינוּ לֹא רָאוּ" (דברים כא, ד-ז). ונשאלת השאלה: מה חטאם ומה פשעם של זקני העיר, שהם חייבים לכפר עליו? או בלשון המשנה (סוטה, פרק ט, משנה ו): "וכי על דעתינו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן? אלא שלא בא לדינו, ופטרנוהו בלא מזון, ולא ראינוהו, והנחנוהו בלא לוייה". זקני בית דין, כמנהיגיו הרוחניים של הציבור, אינם אמורים ללוות את ההלך בעצמם, אך האחריות לחיי אותו אדם מוטלת עליהם באמצעות חינוך והסברה לציבור לנהוג במידות הנכונות.